

CODUL DEONTOLOGIC AL PROFESIEI DE PSIHOLOG CU DREPT DE LIBERĂ PRACTICĂ

Introducere

Practica profesiei de psiholog cu drept de liberă practică (numit în continuare psiholog) presupune o pregătire de specialitate riguroasă și continuă, o bună înțelegere a societății și a rolului social cu care psihologul este investit, aderarea la principiile și valorile fundamentale ale profesiei, capacitatea de a acționa eficient și responsabil în beneficiul persoanelor și al societății în ansamblu.

Colegiul Psihologilor din România își asumă responsabilitatea legală și morală de a asigura un cadru organizatoric și normativ coerent pentru practica psihologiei la un înalt nivel de profesionalism. Împreună cu alte documente ce stabilesc criteriile, regulile și standardele profesionale, (Standarde de calitate, Standarde de formare, Standarde de competență, Ghiduri de bune practici etc.), în acord cu normele instituite la nivelul comunității internaționale a psihologilor, Codul deontologic orientează conduita psihologului și în același timp este un instrument de evaluare a calității comportamentului profesional. Codul servește, de asemenea, ca sursă de informare a publicului asupra așteptărilor pe care le poate avea atunci când intră în contact cu un psiholog aflat într-un rol profesional.

Eforturile Colegiului Psihologilor din România de a asigura beneficiarii serviciilor psihologice și societatea referitor la practica etică a profesiei nu se limitează la afirmarea și promovarea prin Codul deontologic a principiilor, valorilor și standardelor etice. Codul oferă reperatele fundamentale pentru un ansamblu de demersuri care urmăresc:

- (a) creșterea nivelului de conștientizare a importanței deciziilor etice în protejarea beneficiarilor;
- (b) promovarea deschiderii și transparenței în abordarea problemelor și dilemelor etice;
- (c) încurajarea integrării practicilor de consultare, intervizare sau supervizare în procedurile interne ale furnizorilor de servicii psihologice pentru cazurile care ridică probleme etice deosebite;
- (d) dezvoltarea și implementarea colaborativă a unor metode care să sprijine psihologii în monitorizarea propriilor atitudini și comportamente profesionale;
- (e) creșterea ponderii și a calității abordării temelor eticii profesionale, atât în formarea de bază, complementară și continuă, cât și în supervizare;
- (f) asistența în procesul deciziilor etice;
- (g) implicarea comunității profesionale în dezbaterile și reflecția etică asupra situațiilor care ridică dileme de natură etică;
- (h) consultanța acordată pentru implementarea unor mecanisme și proceduri care să permită aplicarea principiilor, valorilor și standardelor etice în diversele contexte de practică a profesiei;

- (i) acordarea unei atenții sporite aspectelor etice în elaborarea ghidurilor de bune practici;
- (j) încurajarea delimitării profesioniștilor de comportamentele non-etice atunci când principiile și standardele profesionale sunt încălcate;
- (k) proceduri clare și transparente de sesizare a încălcărilor prevederilor Codului și acțiuni corective și disciplinare prin care Colegiul Psihologilor din România intervine pentru protejarea drepturilor persoanelor și sancționarea comportamentelor non-etice (vezi Codul de procedură disciplinară).

Codul deontologic a fost elaborat între anii 2004-2005 de Comisia de deontologie și disciplină a Colegiului Psihologilor din România și revizuit în anul 2012. Între anii 2017-2018 a fost revizuit din nou, actualizat și pus în acord cu o serie de modificări normative naționale și internaționale, progresele realizate de comunitatea profesională și noile evoluții ale societății. Versiunea actuală a Codului este în concordanță cu principiile și standardele Meta-Code of Ethics, ghidul-cadru realizat de European Federation of Psychologists' Associations (EFPA) pentru codurile etice ale asociațiilor profesionale membre, asociație la care Colegiul Psihologilor din România s-a afiliat în anul 2013.

O parte din articolele din versiunea aprobată în 2012 au fost regrupate, astfel încât structura Codului să corespundă recomandărilor Meta-Codului referitoare la explicitarea celor patru principii etice referitoare la respectul pentru drepturile și demnitatea persoanei, competență, responsabilitate și integritate. Actuala versiune a Codului aduce, de asemenea, o serie de completări și actualizări unor teme, izvorâte ca răspuns la noile solicitări întâlnite de profesioniști sau la cele mai frecvente probleme sesizate Comisiei de deontologie și disciplină. În elaborarea actualei versiuni a Codului au fost avute în vedere coduri etice ale unor asociații profesionale similare din țări cu tradiție în domeniul psihologiei, legi și norme naționale și internaționale în domeniu, ghiduri etice și alte resurse documentare (vezi Anexa).

Codul deontologic este prezentat ca o sinteză de principii și standarde etice de exercitare a profesiei de psiholog cu drept de liberă practică, ce instituie regulile de conduită ale psihologului cu drept de liberă practică. Codul oferă o bază consensuală pentru menținerea unei atitudini colective împotriva comportamentelor ce încalcă principiile eticii profesionale. Dacă principiile sunt aspiraționale prin natura lor, având rolul de a inspira și ghida psihologii către idealurile etice ale profesiei, standardele au rolul de a stabili reguli de comportament profesional a căror respectare este o obligație legală, morală și profesională a psihologului.

Codul deontologic are rolul de a orienta și regla acele activități ale psihologilor în care aceștia se angajează ca psihologi, sau se prezintă sub titulatura de psihologi, nu și pe cele din viața privată a acestora. Comportamentul din viața privată a psihologului poate fi luat în discuție numai dacă este de o asemenea natură încât aduce prejudicii profesiei de psiholog sau ridică serioase îndoieli privind capacitatea acestuia de a-și asuma și îndeplini responsabilitățile sale profesionale ca psiholog. Membrii comunității profesionale sunt îndemnați să aibă în vedere că expresia publică a unor atitudini și valori contrare în viața personală poate afecta încrederea publicului în existența unei conștiințe etice ca nucleu al identității profesionale.

Profesia de psiholog cu drept de liberă practică se exercită într-o varietate de contexte, în care psihologii pot desfășura activități subsumate unor roluri diferite: practician, cursant, evaluator, consilier, psihoterapeut, formator, profesor, educator, cercetător, consultant, coleg, angajator sau angajat, manager, supervisor, editor, membru în organisme profesionale, organizator de evenimente profesionale etc. Codul urmărește stabilirea principiilor și standardelor etice aplicabile tuturor, căutând să acopere cele mai frecvente activități și contexte profesionale. În același timp, presupune și încurajează cunoașterea în profunzime de către profesionist a cadrului legal și a regulilor și standardelor aplicabile contextului particular al fiecărei activități.

Rezolvarea problemelor etice

Prin natura și complexitatea activităților profesionale, psihologii trebuie să ia decizii în situații în schimbare, în condiții de incertitudine și ambiguitate, în care se pot exprima solicitări concurente sau conflictuale. Expertiza profesională, consultarea altor materiale și ghiduri adoptate de Colegiul Psihologilor din România sau de asociații profesionale de referință, consultarea cu alți profesioniști, cunoașterea și luarea în considerare a circumstanțelor și particularităților fiecărui caz, privilegierea nevoilor și intereselor clienților vor completa tabloul evaluării, reflecției și deciziei etice ghidate de principiile Codului.

Procesul luării deciziilor etice

Psihologul are obligația legală și morală de a aplica principiile și standardele exprimate în Cod în toate activitățile pe care le desfășoară în calitate de psiholog.

Dacă în majoritatea cazurilor, regulile sunt destul de clare și deciziile pot fi luate rapid, în practica fiecărui psiholog apar situații cu un grad ridicat de ambiguitate, în care unele principii se pot afla în conflict. Astfel de situații necesită atenție, timp pentru reflecția etică și un efort intens și adesea solicitant pentru soluționare. Este important ca psihologul să fie capabil să argumenteze decizia luată la finalul acestui proces.

Există mai multe modele de soluționare a dilemelor etice și de luare a deciziilor etice. Se recomandă ca psihologul să ia în considerare:

1. Identificarea aspectelor relevante:
  - a. Care sunt parametrii situației? (problemele și practicile relevante din perspectivă etică, inclusiv interesele, drepturile, caracteristicile semnificative ale indivizilor sau grupurilor implicate și ale sistemului sau circumstanțelor în care a apărut problema etică)
  - b. Există dovezi bazate pe cercetare care pot fi relevante?
  - c. Ce informații oferă normele legale?
  - d. Care este opinia altor profesioniști?
  - e. Există ghiduri sau reglementări specifice oferite de organisme relevante?
  - f. În ce mod poate fi afectat procesul de decizie de propriile înclinații, preferințe sau bias-uri, de interesele personale sau factorii de stres?
2. Identificarea persoanelor sau a grupurilor potențial afectate de decizie sau implicate în situație și obținerea perspectivei acestora.
3. Utilizarea Codului deontologic pentru a identifica principiile implicate.

4. Evaluarea drepturilor, responsabilităților și efectelor diferitelor variante decizionale asupra stării de bine a clienților și a celorlalte persoane implicate.
5. Generarea unor variante posibile de acțiune, de preferat cu asistența și implicarea celorlalți în proces.
6. Analiza riscurilor și beneficiilor fiecărui curs posibil al acțiunii pe termen scurt și pe termen lung pentru fiecare dintre cei implicați.
7. Alegerea conștientă a modului de acțiune după luarea în considerare a principiilor, valorilor și standardelor, verificând ca raționamentul care a stat la baza deciziei să fie logic, lucid și consistent. Documentarea procesului decizional, care poate include perspectivele contradictorii.
8. Asumarea responsabilității pentru consecințele acțiunii și monitorizarea rezultatelor. În cazul unor consecințe negative, asumarea responsabilității, întreprinderea unor acțiuni corective sau reparatorii, sau reluarea procesului decizional dacă problema nu s-a rezolvat. Uneori, faptul de a prezenta scuze pentru consecințele negative neintenționate asupra cuiva poate face ca persoana afectată să obțină ceea ce avea nevoie: recunoașterea neplăcerii sau disconfortului suferite.
9. Extragerea unor concluzii utile pentru sine, pentru alții și/sau pentru comunitatea profesională.
10. Întreprinderea tuturor eforturilor fezabile pentru a preveni apariția în viitor a aceleiași probleme (comunicare și rezolvare de probleme împreună cu colegii, schimbări ale procedurilor sau practicilor).

Exercitarea profesiei de psiholog cu drept de liberă practică se realizează cu respectarea principiilor cuprinse în Legea 213/2004, în HG 788/2005, a principiilor și standardelor cuprinse în prezentul Cod deontologic și a reglementărilor interne ale Colegiului. Psihologii trebuie să cunoască și să respecte, de asemenea, legislația relevantă în domeniul specializării în care își desfășoară activitatea.

I. PRINCIPIUL RESPECTĂRII DREPTURILOR ȘI DEMNITĂȚII PERSOANEI

Psihologii vor avea permanent în atenție faptul că orice persoană are dreptul să-i fie apreciată valoarea intrinsecă de *ființă umană* și această valoare nu este sporită sau diminuată de cultură, naționalitate, etnie, culoare sau rasă, religie, sex sau orientare sexuală, statut marital, abilități fizice sau intelectuale, vârstă, statut socio-economic sau orice altă caracteristică personală, condiție sau statut.

Aderarea la acest principiu presupune respectarea următoarelor standarde:

Standarde generale referitoare la respectul față de persoane

Art I.1. Psihologii își desfășoară activitatea manifestând respect față de stările afective, atitudinile, experiențele, cunoștințele, valorile, ideile, opiniile și opțiunile celorlalți.

Art. I.2. Psihologii nu se angajează public în prejudicierea imaginii celorlalți, nu manifestă discriminare pe criterii de cultură, naționalitate, etnie, rasă, religie, sex, orientare sexuală și nici nu se angajează în remarci sau comportamente ce aduc prejudicii demnității celorlalți.

Art. I.3. Psihologii comunică respect față de celelalte persoane prin acțiunile și limbajul lor.

Art. I.4. Psihologii respectă diferențele individuale, culturale și de rol, inclusiv, dar fără a se limita la cele bazate pe nivelul de funcționare, gen, orientare sexuală, etnie sau identitate națională, vârstă, religie, limbă și statut social, asigurându-se că activitățile lor profesionale nu sunt afectate de prejudecăți referitoare la aceste grupuri.

Art. I.5. Psihologii evită ori refuză să participe la activități și practici ce nu respectă drepturile legale, civile, ori morale ale celorlalți.

Art. I.6. Psihologii refuză să consilieze, să educe ori să furnizeze informații oricărei persoane care, după judecata lor, sunt susceptibili de a utiliza cunoștințele și îndemânarea dobândite pentru a încălca drepturile fundamentale ale omului.

Art. I.7. Psihologii respectă drepturile celor care beneficiază de servicii psihologice, ale participanților la cercetare, angajaților, studenților și ale altor categorii de persoane cu care intră în contact în timpul exercitării profesiei, protejând astfel propria lor demnitate.

Standarde referitoare la intimitate și confidențialitate

Art. I.8. Psihologii vor avea grijă ca, în furnizarea de servicii psihologice ori în activitatea de cercetare, să nu încalce granițele spațiului personal sau cultural al clientului/subiectului, fără o permisiune clară din partea acestuia.

Art. I.9. Activitatea psihologilor nu trebuie să prejudicieze dreptul sacru la demnitate umană și nici dreptul persoanei la propria imagine.

Protejarea confidențialității

Art. I.10. Divulgarea fără acordul clientului, de către psihologi, a unor informații care le-au fost încredințate sau de care au luat cunoștință în virtutea profesiei, este interzisă, excepție făcând situațiile prevăzute de reglementările legale. Obligația psihologului de a respecta confidențialitatea nu este limitată în timp.

Limitele confidențialității

Art. I.11. Înainte de primirea consimțământului, psihologul va informa clientul cu privire la limitele confidențialității și condițiile în care aceasta poate fi încălcată, precum și asupra utilizării informațiilor rezultate în urma activității sale.

Art. I.12. Psihologii vor informa clienții în mod specific referitor la:

- (a) Obligațiile legale sau etice care pot interveni, impunând dezvăluirea de informații;
- (b) Posibilitatea ca psihologul să se consulte cu colegii pentru a crește eficacitatea serviciului oferit;
- (c) Necesitatea prezenței, în situațiile care impun acest lucru, a unei terțe persoane (translator, interpret, membru al familiei sau reprezentant legal).

(d) Riscurile și limitele confidențialității atunci când serviciile, produsele sau informațiile sunt oferite prin mijloace electronice de transmitere.

Dezvăluirea de informații

Art. I.13. Psihologii pot împărtăși informațiile confidențiale cu alții numai cu consimțământul celor vizați, ori de o așa manieră încât cei vizați să nu poată fi identificați, excepție făcând situațiile *justificate de reglementările legale* sau circumstanțele de iminentă sau posibilă vătămare fizică sau crimă.

Art. I.14. Chiar și în aceste situații, psihologii vor dezvălui doar informațiile necesare în contextul sau situația respectivă și relevante pentru scopul profesional urmărit, respectând, cu excepția cazurilor prevăzute de lege, autorizarea oferită de client.

Art. I.15. Situațiile care au condus la dezvăluirea de informații confidențiale și motivele care au stat la baza lor se consemnează.

Confidențialitatea de colaborare

Art. I.16. În cazul în care doi psihologi sau un psiholog și un alt profesionist implicat în evaluarea sau asistența persoanei lucrează în același timp cu același client, vor colabora, fără restricții de confidențialitate, numai cu acordul clientului.

Utilizarea informațiilor

Art. I.17. Informațiile confidențiale sunt înregistrate, prelucrate și păstrate în așa fel încât să se evite dezvăluirea neintenționată a acestora și pot fi folosite în scop științific sau didactic numai într-o formulă care păstrează cu rigurozitate anonimatul.

Confidențialitatea față de terți

Art. I.18. În cazul în care există terți implicați în activitatea profesională a psihologului, acesta va clarifica cu părțile implicate limitele confidențialității, condițiile de păstrare a confidențialității și nu va da curs niciunei solicitări, venite de la o terță parte în dezvăluirea de informații confidențiale, decât în condițiile respectării reglementărilor legale și a limitelor confidențialității.

Responsabilitate extinsă

Art. I.19. Psihologii se vor asigura că personalul, colegii, asistenții, studenții sau alte persoane care au acces la informațiile profesionale respectă reglementările privind confidențialitatea informațiilor.

Întreruperea serviciului din motive de confidențialitate

Art. I.20. Atunci când, psihologul ajunge într-o situație în care, din motive bine întemeiate, nu mai poate păstra confidențialitatea, acesta va înceta să mai ofere serviciul respectiv.

Standarde referitoare la consimțământul informat

Urgentarea consimțământului

Art. I.21. Înainte de începerea oricărui tip de serviciu psihologic (evaluare, psihoterapie, consiliere psihologică etc.), psihologii vor obține consimțământul informat din partea persoanelor independente sau parțial dependent implicate, cu excepția situațiilor când prin lege, decizii judecătorești sau prezentul Cod se prevede altfel. Psihologii vor obține consimțământul informat atât în situația în care serviciile psihologice sunt oferite față în față, cât și în cazul în care se folosesc mijloace de comunicare la distanță.

Art. I.22. În circumstanțele în care există nevoi urgente (de ex. tentative sau acțiuni suicidare) psihologii vor oferi serviciile în interesul persoanei, pe cât posibil cu acordul sau asentimentul acesteia, dar vor căuta să obțină cât se poate de repede consimțământul informat.

Asigurarea consimțământului

Art. I.23. Psihologii se vor asigura că, în procesul de obținere a consimțământului informat, următoarele puncte au fost înțelese: *scopul și natura activității; responsabilitățile mutuale; beneficiile și riscurile; alternativele; circumstanțele unei încetări a acțiunii; opțiunea de a refuza sau de a se retrage în orice moment, fără a suferi vreun prejudiciu; dreptul la o a doua opinie de specialitate; limitele confidențialității; frecvența, modul de desfășurare, costurile serviciilor; aspectele legale privind colectarea, păstrarea, protecția și utilizarea datelor personale; perioada de timp în care e valabil consimțământul; modul în care se poate retrage consimțământul dacă se dorește acest lucru.*

Art. I.24. Informațiile vor fi oferite folosind un limbaj simplu, adecvat nivelului de înțelegere al beneficiarului.

Art. I.25. Psihologii se vor asigura că, sub nici o formă, consimțământul informat al clientului/participantului nu este dat în condiții de coerciție sau sub presiune.

Art. I.26. Psihologii vor obține consimțământul scris al beneficiarului direct ori de câte ori este posibil. Atunci când acest lucru nu este posibil, psihologii vor consemna în dosarul clientului consimțământul oral, permisiunea sau asentimentul clientului / reprezentantului legal al clientului.

Delegarea de consimțământ

Art. I.27. În cazul în care beneficiarul unui serviciu psihologic este în imposibilitatea de a-și da consimțământul, se acceptă obținerea acestuia de la o persoană apropiată, care acționează în interesul beneficiarului, sau de la o persoană autorizată care, conform legii, este în măsură să îl reprezinte.

Art. I.28. În cazurile în care, potrivit legii, clientul nu are capacitatea de a-și da în cunoștință de cauză consimțământul pentru un serviciu psihologic, acesta se va efectua doar cu acordul

reprezentantului său legal sau cu autorizarea unei autorități sau persoane desemnate prin lege ori a unei instanțe de judecată.

Art. I.29. În cazul în care, potrivit legii, clientul nu are capacitatea de a-și da în cunoștință de cauză consimțământul pentru un serviciu psihologic și nu există un reprezentant legal, serviciul psihologic se poate efectua, dacă este strict necesar în interesul clientului.

Servicii psihologice impuse (Clienți mandatați)

Art. I.30. Atunci când psihologii lucrează cu clienți cărora serviciul le-a fost impus, ca urmare a unor prevederi legale sau la cererea/prin decizia instanței, psihologii vor furniza serviciul în beneficiul clienților, obținerea consimțământului nefiind obligatorie. Psihologii vor urmări însă construirea unei relații de cooperare și vor oferi clienților sau reprezentanților lor legali informațiile necesare despre natura serviciului și limitele confidențialității.

Consimțământul în caz de relații cu terți

Art. I.31. Psihologii vor clarifica natura relațiilor multiple pentru toate părțile implicate înainte de obținerea consimțământului, fie că oferă servicii psihologice, fie conduc cercetări cu indivizi, familii, grupuri ori comunități, la cererea sau pentru a fi utilizate de către terți. A treia parte poate fi școala, instanța judecătorească, diverse agenții guvernamentale, companii de asigurări, poliția ori anumite instituții de finanțare etc. În aceste situații, psihologii vor explica tuturor părților:

- (a) rolul pe care îl îndeplinesc (de ex. psihoterapeut, consultant, evaluator, expert judiciar, profesor etc.);
- (b) natura relației cu fiecare dintre părți;
- (c) felul în care vor fi utilizate serviciile furnizate și informațiile obținute;
- (d) limitele confidențialității;
- (e) aranjamentele financiare pentru furnizarea serviciilor, în funcție de situație.

Standarde referitoare la autodeterminare

Participarea activă la decizii

Art. I.32. Psihologii vor încuraja participarea activă a beneficiarilor la deciziile care îi afectează direct, respectând dorințele justificate și valorificând opiniile acestora, ori de câte ori este posibil.

Art. I.33. În același timp, psihologii vor fi atenți la limitele potențiale ale autodeterminării generate de caracteristici personale (vârsta și nivelul de dezvoltare, sănătatea mentală etc.) sau de circumstanțe externe impuse (de ex. prin prevederi legale sau decizii judecătorești).

Art. I.34. Psihologii respectă dreptul persoanei de a avea acces la concluziile și rapoartele referitoare la propria persoană și de a primi informații adecvate, complete, care să le permită să ia decizii în cunoștință de cauză.

Dreptul de a renunța

Art. I.35. Psihologii se vor asigura că beneficiarii serviciilor psihologice sau participanții la cercetare sunt informați de la primul contact asupra faptului că pot renunța în orice moment la serviciul profesional sau se pot retrage din cercetare.

Art. I.36. Psihologii vor respecta solicitarea unui participant care se retrage dintr-o cercetare, ca orice date prin care ar putea fi identificat, inclusiv înregistrările, să fie distruse.

Dreptul la opoziție

Art. I.37. Cu excepția cazurilor de forță majoră, de urgență (perturbări ale funcționării psihice, în termenii pericolului iminent, care necesită intervenție imediată), sau a altor situații precizate prin lege sau prin decizii judecătorești, psihologul acționează respectând dreptul clientului de a refuza sau a sista serviciul psihologic.

Standarde de înregistrare, prelucrare și păstrare a datelor

Obținerea permisiunii

Art. I.38. Psihologii trebuie să obțină permisiunea clienților/participanților la cercetare sau a reprezentanților lor legali înainte de a efectua înregistrări audio / video pentru furnizarea serviciilor sau desfășurarea de cercetări.

Colectarea, păstrarea și transferul datelor

Art. I.39. Psihologii vor colecta numai acele date care sunt relevante pentru serviciul oferit și vor lua toate măsurile, conform prevederilor legale, pentru a proteja aceste informații.

Art. I.40. Psihologii au datoria să stocheze, gestioneze și arhiveze în condiții de siguranță datele și informațiile obținute în exercitarea profesiei, oricare ar fi suportul pe care sunt înregistrate sau modalitățile de prelucrare și comunicare, respectând reglementările în vigoare cu privire la protecția datelor personale.

Art. I.41. Datele colectate și înregistrate pot fi transferate către psihologii care preiau clienții, consultate și utilizate de colegi de profesie, indiferent de forma de atestare, dacă persoanele vizate și-au dat în mod neechivoc consimțământul, iar acest consimțământ nu a fost retras.

Distrugerea datelor

Art. I.42. La expirarea termenului de păstrare, psihologul va proceda la distrugerea datelor și a documentelor profesionale.

Art. I.43. În situația renunțării la practica profesională sau a pensionării, a suspendării sau încetării dreptului de liberă practică, psihologul va respecta prevederile legale privind păstrarea și distrugerea datelor.

Standarde de conduită colegială

Conduita colegială

Art. I.44. Psihologii vor manifesta onestitate, corectitudine și solidaritate față de colegii lor de profesie, conduitele lor fiind în acord cu standardele profesionale.

Respect

Art. I.45. Psihologii vor manifesta respect față de colegii lor de profesie și nu vor exprima critici nefondate și etichetări la adresa activității lor profesionale. Atunci când psihologii au obligația profesională de a verifica, analiza sau examina calificările, competențele sau munca unui coleg sau a unui alt profesionist, vor face acest lucru cu obiectivitate și respect.

Evitarea denigrării

Art. I.46. Psihologii nu vor acționa, sub nici o formă, în manieră denigratoare la adresa colegilor de profesie. Psihologii nu vor recomanda clienților să evite accesarea serviciilor altor profesioniști, cu excepția situațiilor în care au motive temeinice să considere că ar exista o încălcare a reglementărilor legale sau etice.

II. PRINCIPIUL COMPETENȚEI

Psihologii se străduiesc să își dezvolte în mod continuu competența profesională și să o mențină la un nivel ridicat, fiind conștienți atât de resursele, cât și de limitele profesionale și personale ale cunoștințelor, abilităților, pregătirii, educației și experienței lor. Psihologii oferă servicii profesionale în limita competențelor pentru care au pregătirea și experiența recunoscute și atestate, evaluându-și realist capacitatea de a oferi anumite servicii psihologice și de a utiliza instrumente, metode și tehnici specifice.

Aderarea la acest principiu presupune respectarea următoarelor standarde:

Conștientizarea importanței eticii în practica profesională

Art. II.1. Psihologii sunt conștienți de aspectele etice ale comportamentului lor profesional și își exercită profesia respectând Codul deontologic.

Art. II.2. Reflecția etică asupra actului profesional reprezintă o preocupare continuă în practica profesională a psihologilor.

Cunoașterea competențelor profesionale și a limitelor acestora

Art. II.3. Profesia de psiholog se exercită în baza atestatului de liberă practică, potrivit treptelor de specializare și specialităților profesionale atestate de către Colegiu conform competențelor profesionale reglementate.

Art. II.4. Psihologii trebuie să cunoască și să respecte cadrul normativ referitor la dreptul de liberă practică și să țină cont de orice alte circumstanțe care pot afecta dreptul lor de a practica.

Servicii psihologice în acord cu competența

Art. II.5. Psihologii au obligația să-și cunoască foarte bine limitele de competență în oferirea de servicii psihologice, în activitatea de predare sau de cercetare.

Art. II.6. Psihologii se vor angaja (fără supervizare) numai în acele activități profesionale pentru care au competențele și atestarea necesare.

Prezentarea onestă a competenței

Art. II.7. Psihologii nu vor prezenta fals limitele competenței lor și nu vor prezenta pregătirea sau formarea lor într-un mod care să le favorizeze nemeritat poziția sau imaginea publică, indiferent de tipul de activitate profesională desfășurată.

Pregătirea continuă

Art. II.8. Psihologii sunt datori să acționeze, pe toată durata exercitării profesiei, în vederea formării și practicării la standarde cât mai înalte a propriilor competențe profesionale.

Art. II.9. Psihologii au obligația să depună permanent un efort de menținere și dezvoltare a competențelor lor prin informare continuă, programe de formare profesională și conferințe de specialitate, consultări cu ceilalți specialiști din domeniu ori prin cercetări care să conducă spre creșterea competenței profesionale, conform standardelor Colegiului Psihologilor din România.

Consultarea în caz de limită a competenței

Art. II.10. Atunci când psihologii constată că ajung într-un impas profesional, atingându-și limitele competenței, vor consulta colegii sau supervisorul sau vor recomanda clientului un alt profesionist, care îi poate oferi un serviciu competent.

Limitarea competenței

Art. II.11. Atunci când psihologii urmează să desfășoare servicii psihologice, cercetări sau să predea dincolo de limitele de competență, aceștia vor căuta să obțină cât mai rapid competența necesară (care va presupune, după caz, studiu, evaluare și supervizare) și numai apoi se vor angaja în desfășurarea activităților vizate (excepție II.19.)

Eficiența metodelor

Art. II.12. Psihologii utilizează doar acele metode pentru care dețin calificarea, pregătirea și experiența necesară.

Art. II.13. Psihologii monitorizează eficacitatea și eficiența metodelor, tehnicilor, instrumentelor și abordărilor utilizate, astfel încât să ofere servicii psihologice de calitate.

Art. II.14. Psihologii își pot argumenta activitatea profesională din perspectiva datelor și dovezilor prezentate în literatura de specialitate actuală.

Obiectivitatea. Limitele procedurilor

Art. II.15. Psihologii au obligația de a fi conștienți de limitele procedurilor folosite, indiferent de tipul de activitate. Psihologii vor avea grijă ca furnizarea serviciilor, cercetarea științifică, prezentarea rezultatelor și a concluziilor să fie făcute cu maximă obiectivitate, evitând orice tendință de prezentare parțială sau cu tentă subiectivă.

Art. II.16. Psihologii utilizează în practica lor metode, tehnici, abordări, instrumente care au o fundamentare științifică recunoscută de comunitatea profesională. Psihologii evită să utilizeze în practica lor profesională metode, tehnici, instrumente sau abordări dovedite ca neavând suport științific.

Art. II.17. Psihologii vor manifesta o grijă deosebită atunci când utilizează metode, dispozitive, instrumente și tehnici care nu au o bază solidă de dovezi sau cărora le lipsește o susținere a eficacității, care nu îndeplinesc cerințele standard sau pe care nu le stăpânesc foarte riguros.

Art. II.18. Psihologii acordă atenție felului în care experiențele, atitudinile, cultura, convingerile, valorile, contextul social, diferențele individuale, formarea specifică sau factorii de stres proprii influențează interacțiunile lor cu ceilalți și integrează această conștientizare în eforturile lor de a-i ajuta pe ceilalți și de a nu le face rău.

Servicii psihologice în afara competenței

Art. II.19. În cazul în care, pentru un tip de serviciu psihologic solicitat, nu există standarde generale recunoscute, nici programe de formare profesională, nici specialiști atestați și disponibili în acel domeniu și totuși psihologii sunt solicitați, aceștia vor depune toate eforturile pentru obținerea unui standard minimal de competență, având permanent grijă să protejeze clienții, studenții, supervizații, participanții și pe toți cei implicați, pentru a nu produce acestora daune sub o formă sau alta. În acest caz, serviciul va continua până când solicitarea încetează, sau până când un specialist cu competența recunoscută pentru acel tip de serviciu devine disponibil.

Art. II.20. În situațiile de urgență care presupun intervenție psihologică rapidă pentru persoane fizice sau grupuri de persoane aflate în criză, pentru care la momentul respectiv nu sunt disponibile alte servicii de sănătate mintală și pentru care psihologii nu au pregătirea specializată necesară, aceștia pot furniza servicii de suport psihologic până când situația de urgență a fost depășită, sau până când sunt disponibile servicii specializate, adecvate.

Delegarea

Art. II.21. Psihologii care delegă activități profesionale spre angajați, supervizați, cercetători, asistenți vor lua toate măsurile pentru respectarea de către aceștia a standardelor de competență ale prezentului Cod.

Afectarea competenței

Art. II.22. Atunci când psihologii realizează că, din motive de sănătate ori din cauza unor probleme personale, nu mai pot să desfășoare în mod competent o anumită activitate profesională, aceștia vor lua măsurile adecvate pentru a-și limita, suspenda sau încheia respectiva activitate profesională.

III. PRINCIPIUL RESPONSABILITĂȚII PROFESIONALE ȘI SOCIALE

Psihologii manifestă o maximă responsabilitate pentru starea de bine a oricărui individ, a familiei, grupului ori comunității față de care își exercită rolul de psihologi. Această preocupare include atât pe cei direct, cât și pe cei indirect implicați în activitățile lor, prioritate având cei direct implicați.

Aderarea la acest principiu presupune respectarea următoarelor standarde:

Responsabilitatea față de calitatea și consecințele acțiunilor profesionale

Art. III.1. În cadrul lor de competență profesională, psihologii vor decide alegerea și aplicarea celor mai potrivite metode și tehnici psihologice. Ei răspund personal de alegerile și de consecințele directe ale acțiunilor lor, în funcție de atestarea profesională primită.

Art. III.2. Psihologii se vor consulta și cu alți specialiști sau cu diverse instituții pentru a promova starea de bine a individului și a societății.

Promovarea unor standarde ridicate

Art. III.3. Psihologii vor contribui la dezvoltarea psihologiei ca știință și a societății în general, prin cercetarea și prin exprimarea liberă a cunoștințelor și ideilor, excepție făcând activitățile ce intră în conflict cu prevederile prezentului Cod.

Art. III.4. Psihologii vor susține cu responsabilitate rolul psihologiei ca profesie în fața societății și vor promova și menține cele mai înalte standarde de calitate.

Art. III.5. Psihologii vor promova și facilita dezvoltarea științifică și profesională a angajaților, a celor supervizați, studenților, participanților la programe de formare profesională etc.

Art. III.6. Psihologii vor sesiza Colegiului Psihologilor cazurile de abatere de la normele de etică profesională, dacă rezolvarea corectă, pe căi amiabile, a situației, nu a fost posibilă.

Art. III.7. Psihologii vor respecta legile și reglementările societății, comunității în care activează. Dacă legile sau reglementările intră în conflict cu principiile etice, psihologul va face tot posibilul să respecte principiile etice.

Evitarea suferinței (a nu face rău)

Art. III.8. Psihologii vor proteja și promova starea de bine, evitând provocarea de daune clienților, studenților, participanților la cercetare, colegilor de profesie și celorlalți, asumându-și cu responsabilitate consecințele propriilor lor acțiuni.

Art. III.9. În cazul în care un anumit grad de suferință este previzibilă și inevitabilă, psihologul se va strădui să reducă, pe cât posibil, nivelul de suferință implicat.

Art. III.10. Psihologii vor respecta dreptul persoanei de a sista, fără nici o justificare, participarea la serviciul furnizat sau la activități de cercetare științifică.

Art. III.11. Psihologii vor refuza să îndrume, să instruiască ori să furnizeze informații celor care, după judecata lor, ar putea utiliza în mod ilegal sau neetic cunoștințele și deprinderile, voluntar sau involuntar, în dauna celorlalți.

Art. III.12. Psihologii nu vor contribui și nu se vor angaja în cercetare sau orice alt tip de activitate care contravine reglementărilor legale privind drepturile omului (de ex. dezvoltarea metodelor de tortură a persoanelor, dezvoltarea de arme interzise, terorism, activități de distrugere a mediului, obținerea de informații sau mărturisiri prin forță sau amenințarea cu folosirea forței etc.)

Responsabilitate extinsă

Art. III.13. Psihologii nu vor delega activități psihologice spre persoane care nu au competențele necesare pentru acele activități.

Art. III.14. Psihologii acționează cu responsabilitate pentru a instrui, susține și urmări respectarea standardelor de etică profesională de către asistenți, angajați, persoane aflate în formare sau supervizare etc., în condițiile reglementărilor în vigoare pentru fiecare activitate.

Continuitatea serviciului

Art. III.15. Dacă, din motive de boală, sau datorită unor evenimente survenite în viața psihologului, acesta nu mai poate continua oferirea serviciului în bune condiții, va depune toate eforturile pentru a asigura clientului continuitatea serviciului, ajutându-l să identifice un psiholog care îi poate oferi în mod competent asistența necesară.

Art. III.16. Atunci când există o intenție justificată de încetare a serviciului psihologic oferit clientului și de îndrumare a acestuia spre un alt coleg de profesie, psihologii vor menține un contact suportiv și responsabil față de client până când acesta își asumă continuarea serviciului în cauză.

Întreruperea serviciului în condițiile lipsei de beneficii pentru client

Art. III.17. Psihologii vor încheia serviciile oferite în situația în care clienții nu au beneficii și pare improbabil să obțină beneficii prin serviciile respective și vor îndruma clienții spre un psiholog care îi poate asista în mod adecvat.

Autosesizarea

Art. III.18. În cazul în care psihologii constată că există abateri ale unui coleg de la normele prezentului Cod, vor semnala amiabil abaterea constatată acestuia și se vor adresa Comisiei de Deontologie și Disciplină a Colegiului Psihologilor din România în cazul în care comportamentul non-etic persistă.

Sprijinul colegial

Art. III.19. Psihologii vor căuta să sprijine pe cât posibil eforturile profesionale ale colegilor, în limita disponibilităților participative și a timpului disponibil.

IV. PRINCIPIUL INTEGRITĂȚII PROFESIONALE

Psihologii vor căuta să manifeste cel mai înalt grad de integritate morală și profesională în toate relațiile lor profesionale. Este de datoria psihologului să prezinte onest pregătirea și calificările sale oriunde se află în relații profesionale și, de asemenea, să nu permită sau să tolereze practicile incorecte și discriminatorii.

Aderarea la acest principiu presupune respectarea următoarelor standarde:

Standarde referitoare la onestitate și acuratețe

Recunoașterea limitelor profesionale

Art. IV.1. Psihologii vor fi reflexivi, deschiși și conștienți de limitele lor personale și profesionale.

Art. IV.2. Psihologii vor prezenta într-o manieră onestă domeniile de specialitate în care sunt atestați, competențele, afilierea și experiența profesională, nefiind acceptate nici un fel de distorsiuni, omisiuni sau false prezentări în acest sens.

Art. IV.3. Psihologii vor folosi doar titlurile profesionale la care au dreptul în virtutea pregătirii, atestării, licențierii sau angajării.

Obiectivitate și acuratețe

Art. IV.4. Psihologii vor promova acuratețea, obiectivitatea, onestitatea și buna-credință în activitățile lor profesionale. În aceste activități, psihologii nu vor fura, înșela, și nu se vor angaja în fraudă, eludări, subterfugii sau denaturări intenționate ale faptelor.

Prezentarea rezultatelor

Art. IV.5. Psihologii vor prezenta cu onestitate, obiectivitate și acuratețe concluziile, opiniile și rezultatele activităților lor profesionale, recunoscând și precizând limitele acestora. Psihologii vor oferi clienților sau altor beneficiari explicațiile necesare, folosind un limbaj adecvat pentru a le facilita înțelegerea rezultatelor și a concluziilor.

Art. IV.6. Psihologii își vor asuma doar meritele pentru munca, ideile și contribuțiile proprii și vor recunoaște munca și ideile celorlalți (inclusiv studenți) pe măsura contribuției lor.

Art. IV.7. Psihologii se vor strădui să comunice cât mai complet și obiectiv cu putință, distingând între fapte, opinii, teorii, ipoteze sau idei atunci când își prezintă cunoștințele, descoperirile și perspectivele.

Art. IV.8. Dacă rezultatele cercetărilor lor sunt prezentate distorsionat de către alte persoane (sponsor, agenție de știri, clienți), psihologii vor acționa cu promptitudine, în limita posibilităților, pentru a clarifica și corecta informațiile.

Standarde referitoare la onestitate și claritate în relații

Evitarea discriminării și a conflictului de interese

Art. IV.9. Psihologii nu practică, nu îngăduie, nu instigă, nu colaborează la, nu consimt și nu facilitează nici o formă de discriminare.

Art. IV.10. Psihologii vor evita orice imixtiuni care afectează calitatea actului profesional, fie că e vorba de interese personale, politice, de afaceri sau de alt tip.

Art. IV.11. Psihologii vor evita să ofere recompense exagerate pentru a motiva un individ sau un grup să participe într-o activitate care implică riscuri majore și previzibile.

Art. IV.12. Psihologii nu vor contribui, fie singuri, fie în colaborare cu alții, la nici un fel de practici care pot viola libertatea individuală sau integritatea fizică sau psihologică a oricărei persoane.

Evitarea relației multiple

Art. IV.13. Psihologii vor evita pe cât posibil relațiile multiple, adică relațiile în care psihologii îndeplinesc simultan mai multe roluri într-un context profesional (cu clienții, subiecții, angajații, cei supervizați, studenții, persoanele aflate în formare sau participanții la cercetări). Psihologii vor evita orice alte situații care pot prezenta un conflict de interese sau care pot reduce capacitatea lor de a fi obiectivi și imparțiali.

Evitarea hărțuirii

Art. IV.14. Psihologii nu se vor angaja în nicio formă de hărțuire, fie ca aceasta este sexuală, emoțională, verbală sau non-verbală.

Evitarea abuzului

Art. IV.15. Psihologii nu se vor angaja în comportamente de defăimare sau de abuz (fizic, sexual, emoțional, verbal sau spiritual) față de persoanele cu care vin în contact în timpul activității lor profesionale.

Art. IV.16. Psihologii vor evita relațiile extraprofesionale cu clienții lor. Aceste relații scad distanța profesională necesară și pot conduce la conflict de interese sau abuz.

Art. IV. 17. Psihologii sunt conștienți de felul în care intimitatea sau sexualitatea pot afecta relația dintre psiholog și client. Psihologii evită ca relația cu clienții lor să devină intimă sau sexuală în natura ei. Psihologii nu se angajează în relații sexuale cu clienții lor.

Non-exploatarea

Art. IV.18. Psihologii nu vor exploata și nu vor profita, sub nici o formă, de persoanele față de care, prin profesie sau poziție, manifestă un ascendent de autoritate (clienți, studenți, participanți la cercetare, supervizați, angajați), orice formă de exploatare sau abuz de autoritate fiind strict interzisă.

Evitarea conflictului de interese (Neintrarea în rol)

Art. IV.19. Psihologii se vor abține de la intrarea într-un rol profesional atunci când, din motive de ordin personal, științific, legal, profesional, financiar:

- (1) obiectivitatea, competența sau eficiența activității lor profesionale pot fi afectate;
- (2) există riscul exploatarei sau producerii unor daune clienților/subiecților.

Standarde referitoare la angajamente contractuale, onorarii și taxe

Art. IV.20. Psihologii vor onora angajamentele asumate prin orice tip de contract sau convenție. Dacă apar situații de forță majoră, psihologii vor informa și vor oferi explicații complete și sincere părților implicate.

Dreptul la onorarii

Art. IV.21. Pentru orice serviciu profesional oferit de psihologi, aceștia au dreptul să primească onorarii sau salarii negociate în mod liber cu beneficiarul sau cu o terță parte. Psihologul nu va condiționa intervenția psihologică sau rezultatele probabile ale intervenției psihologice de obținerea unor favoruri pentru sine sau pentru terți.

Acordul pentru onorariu

Art. IV.22. Psihologii vor căuta să stabilească, de comun acord cu beneficiarul serviciului oferit, care este valoarea și modalitatea de percepere a onorariului în condițiile legilor în vigoare și fără o falsă prezentare a cuantumului acestui onorariu.

Art. IV.23. Psihologii informează clienții în avans asupra condițiilor financiare ale serviciului și nu vor accepta recompense, cadouri sau favoruri din partea clientului în plus față de onorariul convenit.

Renegocierea

Art. IV.24. Dacă, din motive justificate, serviciul oferit necesită restrângeri și limitări, acordul inițial va fi renegociat cât mai curând posibil. Psihologii își rezervă dreptul de a modifica valoarea onorariului în funcție de situațiile obiective noi apărute, cu notificarea prealabilă.

Remunerarea prin terți

Art. IV.25. Dacă psihologul oferă un serviciu (consultanță, administrativ, clinic etc.) în care onorariul nu se percepe de la beneficiar, ci revine sub forma unei remunerări de la o a treia parte, remunerarea se va face, pe cât posibil, pentru serviciul oferit și nu pe alte criterii specifice acestor terți (diverse instituții).

Limitele onorariului

Art. IV.26. Onorariul fixat va depinde de calitatea serviciului oferit și competențele profesionale ale psihologului, însă psihologii vor avea grijă să nu ceară un onorariu disproporționat față de valoarea serviciului oferit. Psihologii nu vor exploata beneficiarii serviciilor lor și vor explica, dacă e cazul, valoarea onorariului stabilit.

Concurența neloială

Art. IV.27. Psihologii nu vor practica concurența neloială. Sunt interzise și se consideră concurență neloială următoarele: tentativa sau acțiunea de atragere sau deturnare de clienți, prin denigrarea sau discreditarea altui psiholog; practicarea unor onorarii subevaluate în mod intenționat, având cunoștință de oferta anterioară a altui psiholog; folosirea unei funcții publice pe care psihologul o deține în scopul atragerii de clienți în interes propriu pentru servicii care intră în obligațiile lui profesionale; preluarea unui contract pe care un alt psiholog l-a denunțat în temeiul prevederilor prezentului Cod; furnizarea de date false privind competența și/sau atestarea profesională în scopul de a-l induce în eroare pe beneficiar.

Art. IV.28. Comisia va constata, pe baza normelor aprobate de către Colegiul Psihologilor din România, situațiile de concurență neloială și va lua măsuri în acord cu prezentul Cod.

Standarde pentru declarații publice și reclamă

Onestitatea în reclamă

Art. IV.29. Psihologii își pot face publicitate numai pe baza propriilor realizări, evitând promovarea unor realizări profesionale false sau exagerate și cu condiția să nu pună în cauză activitatea unui coleg de profesie.

Nu sunt considerate acțiuni publicitare acele manifestări în care numele sau aspecte ale activității lor profesionale sunt menționate în materiale scrise sau audiovizuale realizate de către terți în scopul informării publicului și nici acele intervenții publice ale psihologilor cu referiri la activitatea sau creațiile lor, dacă acestea nu sunt comandate și plătite de către aceștia.

Art. IV.30. În redactarea anunțurilor sau a mesajelor de reclamă pentru serviciile, produsele sau publicațiile lor, psihologii nu vor folosi:

- (a) afirmații false, frauduloase, înșelătoare sau derutante;
- (b) afirmații care clamează sau implică superioritatea psihologului față de orice psiholog sau față de toți psihologii;
- (c) afirmații care creează așteptări nejustificate ale unor rezultate favorabile;
- (d) afirmații care pot induce sau care speculează fricile clienților referitoare la consecințele pe care le-ar avea refuzul lor de a apela la serviciile oferite;
- (e) orice afirmații care susțin sau implică în mod nejustificat faptul că psihologul folosește metode, aparate sau materiale exclusive sau superioare;
- (f) afirmațiile senzaționaliste, vulgare sau care ar afecta în orice alt mod prestigiul profesiei.

Responsabilități de reclamă

Art. IV.31. (a) Psihologii care angajează persoane fizice sau juridice în scopul de a crea și/sau difuza mesaje care să promoveze practica lor profesională, produsele sau activitățile lor, își vor păstra responsabilitatea profesională pentru mesajele respective; (b) Psihologii nu vor oferi remunerații angajaților din presa scrisă și audiovizuală sau alte forme de comunicare a informației către public pentru a li se face publicitate în cadrul programelor/secțiunilor de știri ; (c) Publicitatea făcută activității unui psiholog trebuie să fie explicită și identificată ca atare.

Art. IV.32. Psihologii care realizează anunțurile, cataloagele, broșurile sau reclama pentru simpozioane, seminarii sau alte programe educaționale se vor asigura că descriu cu precizie publicul țintă, programul, obiectivele educaționale și taxele.

Reprezentarea în declarații

Art. IV.33. Psihologii vor clarifica dacă acționează ca simpli cetățeni, ca membri ai unor organizații sau grupuri specifice, atunci când dau declarații sau când sunt implicați în activități publice.

Declarații publice

Art. IV.34. Atunci când psihologii oferă informații, exprimă puncte de vedere pe teme profesionale și fac declarații publice prin mijloace de informare în masă, publicații de specialitate sau în format electronic, se vor asigura că acestea se înscriu în limitele competențelor profesionale și nu contravin prevederilor prezentului Cod.

Art. IV.35. Psihologii vor evita să participe la activități care pot cauza daune imaginii psihologilor sau psihologiei ca profesie.

Art. IV.36. Atunci când oferă informații despre psihologie și practica profesională, psihologii caută să corecteze concepțiile eronate și să evite afectarea psihologiei ca știință sau a profesiei de psiholog.

Afirmații despre persoane

Art. IV.37. Psihologii evită să facă afirmații profesionale publice referitoare la persoane, fiind conștienți de responsabilitatea lor de a preveni posibilele efecte negative asupra acestora.

Art. IV.38. În scrierile, conferințele sau comunicările media psihologii nu vor dezvălui informații confidențiale obținute în activitățile lor profesionale decât dacă: (1) ascund sau modifică semnificativ datele care pot identifica persoana/organizația, astfel încât acestea să nu poată fi recunoscute; (2) persoana sau organizația și-a dat consimțământul în scris sau (3) există o autorizare legală de a face acest lucru.

Situații publice

Art. IV.39. Psihologii își asumă responsabilitatea deplină pentru apariția lor publică, aceasta trebuind să fie în acord cu principiile și standardele din prezentul Cod.

STANDARDE SPECIFICE

V. EDUCAȚIE ȘI FORMARE

Calitatea ofertei educaționale și formative

Art. V.1. Psihologii vor manifesta preocupare față de programele educaționale și cele de formare profesională, asigurându-se că acestea furnizează cunoștințele și experiența necesare și suficiente pentru pregătirea studenților, cursanților și supervizaților la standarde corespunzătoare atestărilor, diplomelor sau gradelor academice/profesionale care urmează să fie obținute.

Transparența

Art. V.2. Psihologii care răspund de programele educaționale sau de formare se vor asigura că există o descriere recentă și precisă a acestora: obiective, conținut, beneficii și obligațiile care trebuie îndeplinite pentru absolvirea programului, inclusiv modalitățile de evaluare și taxe. Aceste informații trebuie să fie disponibile pentru toate părțile interesate.

Responsabilitate educațională

Art. V.3. Psihologii se vor asigura că programele cursurilor acoperă tematica propusă, că informația este prezentată cu acuratețe, că există modalități adecvate de evaluare a progresului și că tipurile de experiențe descrise la curs sunt relevante.

Protecția informațiilor personale nerelevante

Art. V.4. Psihologii nu vor cere studenților sau celor supervizați să dezvăluie informații nerelevante în activitățile de curs sau în cadrul unor programe de formare profesională/supervizare.

Conflicte în evaluare

Art. V.5. Psihologii din instituțiile de învățământ superior care evaluează performanța academică a studenților într-o formă de psihoterapie nu vor oferi și servicii de psihoterapie studenților pe care îi evaluează, pe durata acestei evaluări. În cazul unui curs / program în care psihoterapia individuală sau de grup este specificată ca și cerință obligatorie, psihologii responsabili cu derularea programului vor permite studenților/cursanților să opteze pentru serviciile specialiștilor neafiliați la respectivul program.

Hărțuire și relații sexuale

Art. V.6. Psihologii nu vor hărțui sexual și nu se vor angaja în relații sexuale cu asistenții, elevii, studenții, cursanții sau supervizații.

Abuzul de autoritate

Art. V.7. Fiind conștienți de influența pe care o au ca profesori sau coordonatori asupra elevilor, studenților, participanților la cursuri, sau a celor aflați în supervizare, psihologii nu vor face abuz de autoritatea lor și nu vor umili sau amenința în nici un fel integritatea sau imaginea de sine a elevilor, studenților, supervizaților.

Calificări speciale

Art. V.8. Psihologii nu vor forma persoane care nu au absolvit o formă de învățământ superior, nu au specializare, experiență de lucru sau orice altă dovadă de calificare atunci când formarea vizează folosirea metodelor sau tehnicilor speciale (de ex. hipnoză, biofeedback, tehnici avansate de testare etc.)

VI. PSIHOTERAPIE ȘI CONSILIERE

Informarea clientului

Art. VI.1. În obținerea consimțământului informat din partea clienților, psihologii vor informa în prealabil clientul cu privire la forma de psihoterapie utilizată, metodele folosite, riscuri,

alternative, limitele confidențialității, implicarea unor terți, onorarii și vor da curs oricărei alte cereri de informare adresată de client în acest sens. Dacă psihoterapeutul se află încă în supervizare, dar poate desfășura în mod legal și profesional activitatea terapeutică pentru care se află în supervizare, va aduce la cunoștință clientului acest lucru cât mai curând posibil.

Art. VI.2. În cazul în care beneficiarul serviciilor de consiliere psihologică, psihoterapie, intervenție logopedică etc. este minor, intervenția psihologică se poate realiza doar cu acordul reprezentanților legali al acestuia. Psihologul va căuta să obțină asentimentul copilului, oferindu-i informațiile relevante într-un limbaj accesibil, adecvat nivelului de dezvoltare.

Consimțământul pentru dezvăluire

Art. VI.3. În cazul în care psihologii intenționează să folosească în procesul de formare sau supervizare înregistrările audio-video ale ședințelor de consiliere sau psihoterapie, este necesară obținerea prealabilă a consimțământului clientului.

Intimitatea relației profesionale

Art. VI.4. Clienții vor beneficia de servicii de consultanță, consiliere sau psihoterapie din partea psihologilor fără prezența unor terți, aceasta fiind permisă numai dacă există un acord în acest sens, atât din partea clientului, cât și din partea psihologului.

Precizarea clientului

Art. VI.5. Atunci când în procesul terapeutic sunt implicați, fie partenerul de viață, fie alți membri de familie, psihologii vor clarifica relațiile pe care le au cu fiecare persoană implicată și vor preciza cine este clientul: o anumită persoană, cuplul, familia. Psihologii vor preciza de asemenea care sunt limitele confidențialității.

Precizări suplimentare în terapia de grup

Art. VI.6. În cadrul terapiei de grup psihologii vor preciza regulile de grup, rolurile și responsabilitățile ce revin tuturor participanților și de asemenea limitele confidențialității.

Analiza ofertei de serviciu complex

Art. VI.7. În cazul în care clienții primesc deja servicii psihologice și de la alți psihologi sau de la alți specialiști din alte domenii, psihologul va examina posibilitatea angajării sale într-o relație terapeutică (dacă aceasta este solicitată) prin analiza condițiilor, beneficiilor potențiale ale clientului, riscurilor de conflict sau a confuziilor care pot să apară. Psihologul va discuta cu clientul aceste limitări înainte de obținerea consimțământului.

Intimitatea sexuală cu clienții sau apropiați ai acestora

Art. VI.8. Psihologii nu se vor angaja în relații de intimitate sexuală cu clienții lor, cu persoanele despre care știu că se află în relații apropiate cu clienții și nici nu vor încheia terapia pentru a nu intra sub incidența acestui standard.

Psihoterapia cu parteneri sexuali

Art. VI.9. Psihologii nu vor accepta în psihoterapie persoane cu care au avut relații de intimitate sexuală.

Relația sexuală cu foștii clienți

Art. VI.10. Psihologii nu se vor angaja sub nici o formă în relații de intimitate sexuală cu foștii clienți pentru cel puțin doi ani de la întreruperea sau încheierea relației psihoterapeutice.

Încheierea terapiei din lipsă de beneficii

Art. VI.11. Psihologii vor încheia orice formă de terapie cu clienții lor dacă există dovezi clare ca aceștia nu mai au nici un beneficiu prin continuarea terapiei sau în cazul în care continuarea acesteia poate produce daune clienților.

Încheierea terapiei din alte motive

Art. VI.12. Psihologii vor încheia terapia în cazul în care clientul intră într-o relație cu o persoană și ar apărea astfel riscul unei relații multiple, dacă există o agresiune din partea clientului asupra terapeutului, sau dacă există o solicitare clară în acest sens din partea clientului.

Întreruperea și continuarea terapiei

Art. VI.13. Dacă, din motive de boală sau de indisponibilitate a psihologului, terapia trebuie întreruptă pentru o perioadă mai lungă de timp, atunci psihologul va căuta să-i ofere clientului o posibilitate de continuare a terapiei cu un alt coleg psiholog care are disponibilitatea și competența necesară continuării terapiei și care va putea fi informat cu privire la stadiul în care se află terapia, cu consimțământul clientului.

Continuarea terapiei cu un alt terapeut

Art. VI.14. Psihologul care preia un client de la un coleg care, din motive justificate, nu mai poate continua actul terapeutic, va examina cu atenție conținutul demersului, potențialul de risc, beneficiile, iar dacă e nevoie se poate consulta cu cei ce au fost implicați în procesul terapeutic și abia apoi va decide modalitățile de continuare a terapiei.

VII. EVALUARE ȘI DIAGNOZĂ

Prezentarea caracteristicilor psihologice

Art. VII.1. Psihologii vor oferi informații despre caracteristicile psihologice ale indivizilor numai după ce au realizat o evaluare adecvată, care să susțină științific și metodologic afirmațiile și concluziile lor, indiferent dacă e vorba de recomandări, avize, rapoarte, evaluări sau expertize judiciare, precizând limitele afirmațiilor, concluziilor și recomandărilor lor.

Condiții de utilizare a instrumentelor

Art. VII.2. Psihologii vor utiliza (administra, scora, interpreta) metodele și tehnicile de evaluare în conformitate cu manualele de aplicare ale instrumentelor respective și într-un mod adecvat scopului evaluării.

Art. VII.3. Psihologii utilizează instrumente de evaluare ale căror caracteristici (validitate, fidelitate) au fost stabilite pentru populația testată. Atunci când validitatea și fidelitatea nu sunt cunoscute pentru populația testată, psihologii precizează limitele rezultatelor și interpretărilor derivate din absența acestor informații.

Art. VII.4. Psihologii respectă legislația în vigoare cu privire la drepturile de autor și de proprietate intelectuală pentru instrumentele de evaluare folosite.

Consimțământul pentru evaluare/diagnoză

Art. VII.5. Psihologii vor obține consimțământul informat pentru serviciile de evaluare, cu excepția cazului în care:

- (1) acestea sunt cerute de lege, de reglementările în vigoare sau prin decizia / cu aprobarea instanței;
- (2) testarea este o activitate obișnuită educațională, instituțională sau organizațională prevăzută de reglementări interne, situație în care acordul se obține prin înscrierea în programul educațional sau angajarea într-un post.

Art. VII.6. Consimțământul informat include explicarea naturii și scopului evaluării, costurile, implicarea unei a treia părți, limitele de confidențialitate, modul de colectare, păstrare, utilizare a datelor obținute și orice alte informații necesare persoanei pentru a lua o decizie informată; psihologii vor oferi persoanei evaluate ocazii de a formula întrebări și de a primi răspunsuri.

Art. VII.7. Psihologii vor informa persoanele fără capacitate deplină de a-și da consimțământul și persoanele pentru care testarea este cerută de reglementările legislative sau prin decizii judecătorești, cu privire la natura și scopul serviciilor de evaluare propuse, folosind un limbaj ușor de înțeles pentru persoana care urmează să fie evaluată.

Art. VII.8. În cazul în care beneficiarul direct al serviciilor psihologice este un copil minor, psihologul va obține acordul și consimțământul pentru evaluarea psihologică, de la cel puțin unul dintre reprezentanții legali ai acestuia.

Art. VII.9. În situații de urgență, în care evaluarea este necesară pentru starea de sănătate a clientului, iar consimțământul informat prealabil nu se poate obține, din partea acestuia sau a reprezentantului legal, psihologul va efectua serviciul, în interesul clientului. Dacă

beneficiarul serviciului este minor, psihologii vor informa de îndată reprezentanții legali sau autoritatea tutelară despre serviciul oferit clientului.

Art. VII.10. În cazul în care evaluarea psihologică a copilului minor a fost realizată numai în prezența unui singur părinte, psihologul va menționa în raportul eliberat, imposibilitatea evaluării psihologice a relației acestuia cu celălalt părinte.

Art. VII.11. Psihologii vor respecta drepturile clienților sau ale participanților la cercetare referitor la protecția datelor personale. În cazul utilizării unor instrumente de evaluare pentru care administrarea, scorarea, emiterea rapoartelor se realizează online, psihologii vor oferi clienților toate informațiile prevăzute de reglementările legale privind colectarea și utilizarea informațiilor lor personale de către furnizorul serviciilor de testare și măsurile întreprinse pentru protecția datelor cu caracter personal.

Art. VII.12. Psihologii care folosesc serviciile unui traducător vor cere consimțământul clientului pentru a folosi serviciile aceluia traducător și se vor asigura că se va menține confidențialitatea rezultatelor, securitatea instrumentelor, inclusiv a documentelor de evaluare/diagnoză.

Datele de evaluare/diagnoză

Art. VII.13. Datele obținute pot fi scoruri brute și standardizate, răspunsurile clientului la stimuli sau la întrebările la test, notele, înregistrările și consemnările psihologului, declarațiile și comportamentul clientului în timpul unei examinări. Psihologii vor oferi datele obținute, sub formă de rezultate, clientului și, dacă e cazul, unor terți, numai cu consimțământul clientului, sau fără acordul acestuia în situațiile prevăzute de reglementările în vigoare. Psihologii vor evita să facă publice datele obținute, cu excepția situațiilor prevăzute de reglementările în vigoare, protejând clientul de orice formă de exploatare, abuz și prevenind devalorizarea datelor de evaluare/diagnoză. Datele de evaluare/diagnoză reprezintă proprietate a psihologului sau a instituției care realizează evaluarea/diagnoza și vor putea fi administrate și utilizate doar de către psihologi calificați în folosirea acestor instrumente.

Construcția de instrumente

Art. VII.14. Psihologii care construiesc sau adaptează teste și alte instrumente de măsurare vor folosi proceduri în acord cu normele instituite de Colegiu.

Interpretarea rezultatelor

Art. VII.15. În interpretarea rezultatelor evaluării, fiind incluse aici și interpretările computerizate, psihologii vor lua în considerare scopul evaluării, precum și numeroși alți factori, abilitățile de testare și caracteristicile persoanei evaluate (caracteristici situaționale, personale, lingvistice și culturale) care pot afecta judecățile psihologilor, sau care pot reduce acuratețea interpretărilor.

Calificarea în testare

Art. VII.16. Psihologii nu vor promova sau încuraja folosirea tehnicilor de evaluare psihologică de către persoane necalificate și neautorizate, decât în cadrul unei formări în care există o supervizare adecvată.

Actualitatea evaluării

Art. VII.17. Psihologii nu își vor baza deciziile sau recomandările pe teste depășite/învechite, pe date care nu mai sunt folositoare pentru scopul curent, sau care nu corespund normelor de avizare ale metodelor și tehnicilor de evaluare stabilite de Colegiu.

Responsabilitatea administrării instrumentelor

Art. VII.18. Psihologii care oferă servicii psihologice de evaluare altor profesioniști vor prezenta cu acuratețe scopul, normele, validitatea, fidelitatea și aplicarea fiecărei proceduri, precum și orice altă calitate a acestora. Psihologii își vor menține responsabilitatea pentru aplicarea, interpretarea și folosirea adecvată a instrumentelor de evaluare, indiferent dacă vor interpreta rezultatele ei înșiși sau vor folosi o interpretare computerizată sau de altă natură.

Prezentarea rezultatelor pentru cei evaluați

Art. VII.19. Indiferent dacă cotarea și interpretarea sunt făcute de psihologi, angajați ai acestora sau asistenți, sau prin modalități automate/computerizate, psihologii vor oferi persoanei evaluate sau reprezentantului acesteia explicațiile necesare înțelegerii rezultatelor, excepție făcând situațiile în care natura relației împiedică acest lucru (situații de evaluare organizațională, pre-angajare și evaluări prevăzute de reglementările în vigoare), acest fapt fiind adus la cunoștința persoanei evaluate înaintea începerii evaluării.

Materialele

Art. VII.20. *Materialele de evaluare/diagnoză* cuprind manualul instrumentului, instrumentul propriu-zis, protocoale, întrebările sau stimulii utilizați, alte fișe sau formulare necesare și nu includ *datele de evaluare/diagnoză*. Psihologii vor menține integritatea și securitatea materialelor testului și a altor metode de evaluare prin neînstrăinarea lor către persoane care nu au competența necesară, respectând dreptul de proprietate intelectuală prevăzut de lege și obligațiile de tip contractual privind utilizarea instrumentului.

VIII. CERCETARE ȘTIINȚIFICĂ ȘI VALORIFICAREA REZULTATELOR

Standarde internaționale

Art. VIII.1. În cercetările lor, psihologii vor căuta, pe cât posibil, să promoveze cele mai noi metodologii de cercetare utilizate de comunitatea psihologică internațională, respectând atât standardele de rigoare științifică, cât și standardele etice.

Acordul de cercetare

Art. VIII.2. Atunci când psihologii au nevoie de aprobare, din partea unei instituții, pentru desfășurarea cercetărilor, aceștia vor furniza toate datele necesare pentru acordarea aprobării și vor avea în vedere ca protocolul de cercetare să corespundă aprobărilor primite.

Obținerea consimțământului

Art. VIII.3. În obținerea consimțământului informat, psihologii vor aduce la cunoștință participanților scopurile cercetării, durata, procedurile utilizate, riscurile, beneficiile, inclusiv compensațiile financiare, limitele confidențialității, dreptul oricui de a se retrage din cercetare și în general, toate datele pe care participanții le solicită și de care au nevoie pentru a-și da consimțământul. În cazul în care există posibilitatea producerii de daune și suferință, psihologii au obligația să le diminueze cât se poate de mult.

Utilizarea de suport audio-video

Art. VIII.4. Psihologii vor obține consimțământul informat de la toți participanții la cercetare pentru înregistrările audio și video, înaintea efectuării acestora, oferind garanții că acestea vor fi utilizate numai într-o manieră în care identificarea nu poate produce daune celor implicați.

Limitări ale informării

Art. VIII.5. Psihologii nu vor face studii și cercetări care implică proceduri de prezentare ascunsă/falsă a modelului de cercetare decât dacă alternativa de prezentare corectă nu este fezabilă științific, sau aduce o alterare evidentă concluziilor cercetării. În acest caz, participanții vor fi informați de utilizarea unui astfel de model de cercetare și vor participa numai dacă își dau consimțământul, putând oricând să-si retragă datele din cercetare. Cercetarea, în acest caz, poate fi derulată numai dacă nu poate produce suferință sau daune participanților.

Excepția de la consimțământ

Art. VIII.6. Psihologii se pot dispensa în cadrul cercetărilor de consimțământul informat al participanților numai dacă (a) cercetarea nu poate produce în nici un fel daune (observații naturale, practici educaționale sau curriculare, chestionare anonime, cercetare de arhive) sau (b) este permisă de reglementări în vigoare.

Persoane și grupuri vulnerabile

Art. VIII.7. Psihologii vor căuta să evalueze etic, independent, cu respectarea drepturilor omului și să ia toate măsurile de protecție pentru orice cercetare ce implică grupuri vulnerabile și/sau persoane cu incapacitate de a-și da consimțământul informat, înainte de a lua decizia de a începe.

Evitarea unor categorii de subiecți

Art. VIII.8. Psihologii nu se vor folosi de persoane cu incapacitate de a-și da consimțământul în niciun studiu sau cercetare, dacă studiul sau cercetarea avută în vedere poate fi finalizată la fel de bine cu persoane care au capacitatea deplină de a-și da consimțământul informat.

Manipularea prin creșterea compensațiilor

Art. VIII.9. Psihologii vor evita să propună și să acorde participanților la cercetare compensații financiare excesive sau alte forme de stimulente pentru participarea la cercetare și care pot favoriza obținerea consimțământului, cu atât mai mult atunci când sunt evidențe clare că există riscul producerii de suferință și daune în timpul cercetării.

Utilizarea animalelor în cercetare

Art. VIII.10. Psihologii care utilizează animale în cercetările lor, vor evita provocarea de suferință acestora, iar în situația în care acest lucru nu este posibil, vor căuta să minimizeze pe cât posibil provocarea de suferință.

Corectitudinea datelor

Art. VIII.11. Psihologii nu au voie să prezinte date false, pentru care nu au fost făcute în realitate măsurători. Dacă vor constata erori de prezentare a datelor sau de prelucrare a acestora, vor face toți pașii necesari pentru corectarea acestora, altfel vor retrage și anula cercetarea.

Plagiatul

Art. VIII.12. Psihologii nu vor prezenta date sau rezultate din alte studii sau cercetări, ca aparținându-le lor, orice formă de plagiat fiind interzisă.

Abuzul de status

Art. VIII.13. Psihologii vor fi acreditați, atât pentru cercetările făcute, cât și pentru publicarea acestora, numai în măsura în care aceștia au o contribuție majoră. Astfel, psihologii vor face distincția între autor principal al cercetării, contribuție la cercetare, contribuție minoră și statutul sau poziția pe care o deține respectivul psiholog. Astfel poziția academică, titlul academic, poziția socială sau cea de șef de departament sau manager într-o instituție nu conferă nimănui credit pentru o poziție principală în cercetare, decât în măsura în care există o acoperire reală prin contribuția adusă la cercetare și nu prin statutul social sau academic.

Transmiterea datelor

Art. VIII.14. Atunci când există solicitări de folosire sau de verificare a datelor din partea unui alt cercetător decât cei implicați direct în cercetare, psihologii vor putea oferi datele de cercetare numai în măsura în care se păstrează confidențialitatea acestor informații de către

cei cărora li se încredințează și dacă există o specificare clară a modului de utilizare a acestora.

Protejarea datelor

Art. VIII.15. Psihologii vor proteja datele de cercetare, asigurându-se că acestea sunt păstrate în condiții de securitate. Protocoalele de cercetare, datele de cercetare sistematizate sau cele deja publicate pot fi păstrate fără restricții, dar în condițiile respectării normelor etice.

Onestitate științifică

Art. VIII.16. Psihologii implicați în evaluarea, monitorizarea, realizarea și raportarea activităților de cercetare științifică vor manifesta imparțialitate și obiectivitate și vor respecta drepturile de proprietate intelectuală. Selecția proiectelor de cercetare, a rezultatelor cercetărilor realizate pentru a fi valorificate publicistic sau practic se va face doar pe criterii de relevanță științifică, excluzându-se orice considerent personal sau de natură extraprofesională.

Buna conduită în cercetarea științifică

Art. VIII.17. În activitatea de cercetare științifică psihologii nu vor ascunde sau înlătura rezultatele nedorite, nu vor confecționa rezultate, nu vor înlocui rezultatele cu date fictive, nu vor interpreta deliberat distorsionat rezultatele și nu vor deforma concluziile, nu vor plagia rezultatele sau publicațiile altor autori. Neatribuirea corectă a paternității unei lucrări, nedezvăluirea conflictelor de interese, deturnarea fondurilor de cercetare, neînregistrarea și/sau nestocarea rezultatelor, lipsa de obiectivitate în evaluări, nerespectarea condițiilor de confidențialitate precum și publicarea sau finanțarea repetată a acelorași rezultate ca elemente de noutate științifică sunt incompatibile cu conduita etică a cercetătorului.

Art. VIII.18. Datele contradictorii, diferențele de concepție experimentală sau practică, diferențele de interpretare a datelor, diferențele de opinie nu constituie abateri de la buna conduită în cercetarea științifică.

IX. DISPOZIȚII FINALE

Art. IX.1. Codul deontologic al profesiei de psiholog cu drept de liberă practică intră în vigoare odată cu aprobarea lui de către Convenția Națională a Colegiului Psihologilor din România.

Art. IX.2. Psihologii au responsabilitatea de a cunoaște și de a aplica prevederile acestui Cod. Orice fapte săvârșite în legătură cu profesia, care contravin prevederilor prezentului Cod, angajează răspunderea disciplinară a psihologilor. Prezentul Cod nu poate fi utilizat pentru tragerea la răspundere civilă, penală sau administrativă a psihologilor, însă reprezintă singurul act normativ în baza căruia poate fi apreciată răspunderea disciplinară a psihologilor.

Art. IX.3. Membrii Colegiului Psihologilor din România nu vor recunoaște, ca fiind profesională, activitatea care este neconformă cu principiile și standardele acestui Cod.

Art. IX.4. Toți psihologii vor coopera cu Comisia de Deontologie și Disciplină a Colegiului Psihologilor din România, atât în supervizarea conduitelor etice, cât și în promovarea lor. Refuzul cooperării atrage de la sine încălcarea prevederilor acestui Cod și prin urmare, sancționarea psihologilor în cauză în conformitate cu Codul de procedură disciplinară.

Art. IX.5. Pentru a menține relevanța și actualitatea Codului, acesta este revizuit de Comisia de Deontologie și Disciplină a Colegiului Psihologilor din România după o perioadă de 4 ani, sau atunci când situația o impune.

Art. IX.6. În completarea Codului deontologic, Comisia de deontologie și disciplină poate formula ghiduri și recomandări care au rolul de a detalia, explica și ilustra principiile și standardele stipulate în Cod. Acestea pot fi revizuite pentru a oferi un răspuns mai rapid la evoluțiile curente.

DEFINIREA TERMENILOR

În sensul prezentului Cod, următorii termeni se definesc astfel:

Psihologul reprezintă orice membru al Colegiului Psihologilor din România; psiholog cu drept de liberă practică atestat conform Legii 213/2004.

Comportamentul profesional reprezintă orice acțiune îndeplinită de psiholog atunci când acționează în calitate de psiholog sau utilizează titlul de psiholog, inclusiv în relațiile profesionale, ca cercetător, profesor, supervisor, în media etc.

Clientul / beneficiarul direct reprezintă o persoană, un cuplu (ca relație), o familie sau grup (inclusiv organizație sau comunitate) căruia i se oferă servicii psihologice din partea unui psiholog. Clienții, participanții la cercetări, studenții și orice alte persoane cu care psihologul vine în contact în timpul activității sale profesionale sunt *independenți* dacă în mod independent au stabilit un contract ori și-au dat consimțământul informat. Persoanele sunt *parțial dependente* dacă decizia contractului sau a consimțământului informat este împărțită de două sau mai multe părți (ex. părinți și conducerea școlii, angajați și conducerea instituției, adult și familia sa). Persoanele sunt considerate *complet dependente* dacă acestea nu pot sau pot în foarte mică măsură să aleagă între a primi sau nu un serviciu ori să participe la o activitate (ex. pacienții care au fost involuntar supuși unor intervenții psihiatrice, copiii foarte mici implicați în proiecte de cercetare).

Sistemul client - mai multe persoane care interacționează unele cu altele și cu care psihologul a stabilit și păstrat o singură relație profesională

Beneficiarul contractual - persoana fizică sau juridică ce contractează serviciile psihologice

Terți / Terțe persoane / A treia parte – oricine altcineva în afara clientului sau a sistemului client

Reprezentant legal - părintele/părinții cu autoritate parentală sau tutorele, în cazul unui client minor, respectiv tutorele sau curatorul desemnat de instanța de judecată pentru un client adult

Asentimentul reprezintă acordul unei persoane care nu are capacitatea legală de a-și da consimțământul pentru un serviciu psihologic

Datele se referă la orice informații care pot fi asociate cu o persoană, înregistrate și stocate sub orice formă, inclusiv audio-vizuală și electronică.

Drepturile legale ori civile reprezintă acele drepturi protejate prin lege și recunoscute ca atare.

Drepturile morale reprezintă drepturile fundamentale și inalienabile ale omului care pot fi sau nu protejate total de legile în vigoare. Un loc aparte, ca semnificație, pentru psihologi, îl ocupă, spre exemplu, dreptul la: egală justiție; onestitate; dezvoltarea unei intimități adecvate; autodeterminare; libertate personală. Protejarea unor aspecte ale acestor drepturi poate implica practici care nu sunt conținute sau controlate de către legile în vigoare. În plus drepturile morale nu se limitează la cele menționate în această definiție.

Discriminarea reprezintă activitatea care prejudiciază ori promovează prejudecăți cu privire la persoane datorită culturii acestora, naționalității, etniei, culorii sau rasei, religiei, sexului sau orientării sexuale, statutului marital, abilităților fizice sau intelectuale, vârstei, statutului socio-economic și oricăror alte preferințe, caracteristici personale, condiții sau statute.

Exploatarea clientului - exploatarea necunoașterii, a lipsei de experiență sau a stării de slăbiciune a persoanelor vulnerabile datorită stării psihice, pentru a le determina să accepte servicii psihologice în condiții prejudiciabile pentru acestea.

Hărțuirea sexuală include una sau ambele situații: (i) Utilizarea puterii ori autorității în încercarea de a forța o persoană să se angajeze sau să tolereze activități sexuale. Aici intră intimidarea sau forțarea pentru noncompliance ori promisiunea unor compensații sau recompense pentru compliance. (ii) Angajarea în mod deliberat și repetat în comentarii sexuale nesolicitate, anecdote, gesturi sau atingeri, dacă aceste comportamente sunt ofensatorii și nu sunt bine primite, creează un mediu de lucru ostil ori intimidant, ori se așteaptă să fie dăunătoare pentru client.

Relația multiplă. O relație se consideră a fi multiplă în cazul în care:

(a) se exercită cel puțin două roluri profesionale în același timp în raporturile cu o persoană;

(b) există o relație profesională cu o persoană și cel puțin o altă relație cu o altă persoană, dar care este rudă sau cunoștință apropiată a celei dintâi;

(c) există o cunoștință comună și apropiată atât psihologului, cât și persoanei care beneficiază de suportul psihologului.

Evitarea relațiilor multiple se face în spiritul respectării principiilor prezentului Cod, pentru păstrarea obiectivității, competenței și eficienței activităților desfășurate de psihologi.

Situație de urgență - orice situație în care se poate afla o persoană și care necesită o rezolvare imediată printr-o intervenție specializată care nu suferă amânare.

Prezentul document a fost aprobat în această formă în ședința Consiliului Colegiului Psihologilor din România din data de 22.09.2018.

ANEXĂ

Principalele documente consultate în revizuirea și actualizarea Codului deontologic:

Legea 213/2004 Lege nr. 213 din 27 mai 2004 privind exercitarea profesiei de psiholog cu drept de liberă practică, înființarea, organizarea și funcționarea Colegiului Psihologilor din România

HG 788 / 2005 pentru aprobarea Normelor metodologice de aplicare a Legii nr. 213/2004 privind exercitarea profesiei de psiholog cu drept de liberă practică, înființarea, organizarea și funcționarea Colegiului Psihologilor din România

Meta-Code of Ethics - European Federation of Psychologists' Associations, 1995, revizuit în 2005

Model Code of Ethics – European Federation of Psychologists' Associations, 2015

Recommendations for teaching Ethics for Psychologists - European Federation of Psychologists' Associations

Code of Ethics and Conduct. Guidance published by the Ethics Committee of the British Psychological Society, 2009

Canadian Code of Ethics for Psychologists – Canadian Psychological Association, 2000

Ethical Principles of Psychologists and Code of Conduct, APA, 2003 (rev. 2010, 2017)

2007 Code of Ethics for Psychologists – The Netherlands Institute of Psychologists

Australian Psychological Society - Code of Ethics, 2007

United Nations Universal Declaration of Human Rights, 1949

European Convention on Human Rights and Fundamental Freedoms (1963, 1985)

Consiliul European al Profesiiilor Liberale (CEPLIS) – Valorile Comune ale profesiiilor liberale în Uniunea Europeană